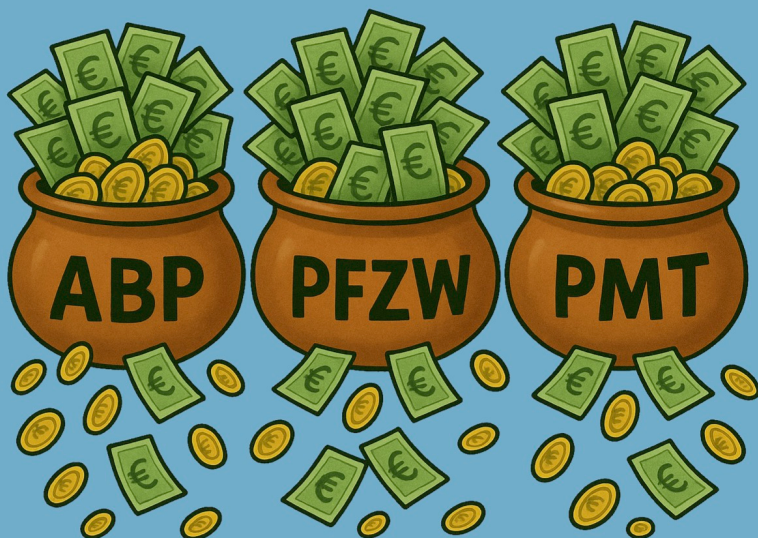

PIETER LAKEMAN

WAAR IS
MIJN
PENSIOEN
GEBLEVEN?!

BLAUWBURG WAL

Waar is mijn pensioen gebleven?!

Pieter Lakeman

ISBN 9789493340374

1e druk november 2025

Redactie: Marielle Saegaert

Vormgeving: Eric Jan van Dorp

Uitgeverij Blauwburgwal, Amsterdam

info@blauwburgwal.nl

Copyright©2025 Uitgeverij Blauwburgwal

Copyright©2025 Pieter Lakeman

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd in welke vorm dan ook zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van de uitgever.

PIETER LAKEMAN

**WAAR IS
MIJN
PENSIOEN
GEBLEVEN?!**

BLAUWBURG WAL

“By a continuing process of inflation, governments can confiscate, secretly and unobserved, an important part of the wealth of their citizens.”

(Door voortdurende inflatie kan een regering ongemerkt een belangrijk deel van de rijkdom van haar burgers afpakken.)

– John Maynard Keynes

Inhoudsopgave

1. Inleiding 9
2. IORP: Europese pensioenrichtlijn. Nederland misleidt de Europese Commissie 21
3. 2002-2005: Hoogervorst en Rutte bouwen pensioenwet met indexatie 33
4. Oktober 2004: Klaas Knot grijpt het toezicht op pensioenfondsen 51
5. 2005: Geheime reserves groeien. DNB ondermijnt pensioenindexatie 57
6. 2006: Wie bedriegt het parlement? Aart Jan de Geus of Gerrit Zalm? 77
7. Januari 2007: Nieuwe pensioenwet maakt indexatie onmogelijk 85
8. De Nederlandse Staat misleidt sociale partners met pensioenindexatie 105
9. Fase II 2023: Geheime reserves definitief buiten bereik 113
10. Europese toezichthouder en top-economen: rekenrente van DNB ongeschikt 10
11. Amerikaanse grootbanken profiteren van pensioenwet van juli 2023 123
12. ‘Invaren’ is strafbare verduistering door bestuurders van pensioenfondsen 129
13. Voorbeeld: schade door non-indexatie in 2008-2020 voor ABP-gepensioneerden 136

- 1 -

Inleiding

Heeft u te weinig pensioenindexatie ontvangen? U bent niet de enige. Miljoenen gepensioneerden en toekomstig gepensioneerden (vaak als deelnemers aangeduid) zijn benadeeld doordat hun pensioenfondsen de pensioenuitkeringen niet mocht aanpassen aan de gestegen kosten van levensonderhoud. Daardoor hebben vrijwel alle pensioengerechtigden in de periode 2008-2020 te weinig pensioenindexatie ontvangen. Misschien vroeg u zich al af wat de oorzaken daarvan konden zijn. Die vraag wil ik in dit boek beantwoorden. De belangrijkste oorzaak is dat de Nederlandse Staat met ingang van 2007 de pensioenwet zo heeft gewijzigd dat pensioenfondsen geen indexatie konden toepassen, ook al klotsten de financiële reserves van de pensioenfondsen tegen de plinten van de bestuurskamers. In de periode 1954 tot 30 oktober 2004 toen de Pensioen- en Verzekeringskamer (PVK) toezicht op alle pensioenfondsen hield, heeft de Staat uw recht op pensioenindexatie nooit zo diepgaand aangetast.

Misschien bent u verbaasd. U dacht dat uw pensioenfonds verplicht was te indexeren wanneer de financiële reserves daarvoor groot genoeg waren. Heeft u zich vergist? Wat is er aan de hand? Van officiële woordvoerders van pensioenfondsen hoort u dat het allemaal erg krap was of dat de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel in 2023 ook beslag op de reserves legt.

Ook in ‘wetenschappelijke’ kringen werd propaganda te-

gen indexatie gevoerd. Er was zelfs een hoogleraar economie, professor dr. Knoef, die verzoon dat pensioenindexatie ten koste zou gaan van de pensioenrechten van jongeren die straks met pensioen gaan. Zij was sinds 1 februari 2023 decaan van de Tilburg School of Economics and Management. Tijdens een uitzending van EenVandaag op 9 februari 2024 voerde professor Knoef als bezwaar tegen pensioenindexatie aan dat die leidt tot een herverdeling van werkenden naar gepensioneerden. Dit is een voorbeeld van professorale onzin. In werkelijkheid zijn werkenden, de deelnemers, grotere slachtoffers van niet-indexatie dan pensioengerechtigden doordat zij met dezelfde indexatiepercentages meedoen maar hun schade gedurende veel meer jaren aangroeit.

Alles bij elkaar lijkt er weinig plaats voor twijfel. Wie de officiële, door ‘onafhankelijke’ accountants goedgekeurde, jaarrekeningen van pensioenfondsen raadpleegt, ziet dat de reserves zeer gering en soms zelfs negatief zijn. Die honderden jaarrekeningen zijn opgesteld door deskundige bestuurders van goed geleide pensioenfondsen die zelf ook weer onder capabel toezicht vallen. Bovendien worden de jaarrekeningen dubbel gecontroleerd. Ten eerste door de actuarissen, die zeer goed kunnen rekenen en ten tweede door accountants van roemruchte kantoren die ook goed kunnen rekenen. Tenslotte houdt ook De Nederlandsche Bank (DNB) sinds 2007 een oogje in het zeil.

Dat laatste dacht u tenminste.

Toch twijfelen hoe langer hoe meer pensioengerechtigden aan de juistheid van al die jaarrekeningen. Maar het kan

toch niet waar zijn dat al die jaarverslagen onjuist zijn en allemaal een misleidende voorstelling van de werkelijkheid geven? Het opstellen van onjuiste jaarrekeningen gebeurt echter al zolang er jaarrekeningen bestaan. Het willen verbergen van privédoeleinden door onjuiste informatie te verstrekken en te verspreiden werd ook eeuwen geleden al gedaan. Dat waanideeën soms jarenlang gekoesterd worden is ook van alle tijden. Daarmee wil ik niet zeggen dat alles fout gaat in de pensioenwereld of dat alle jaarverslagen van a tot z vervalst zijn. Maar ik wil wel duidelijk beschrijven wanneer en op welke wijze deze jaarverslagen hebben geleid tot het stoppen van uw pensioenindexering in de jaren 2008-2020.

Het zou een misverstand zijn om te denken dat achter elk onbegrijpelijk beleid een doel zit. Veel rare dingen gebeuren in onnadenkendheid, zonder bepaald doel. Ook personen die deze maatregelen voorbereiden zijn sociale wezens die met hun mening liever niet al te veel van hun omgeving willen afwijken. Wanneer je argumenten, stellingen en gevoelens van onnadenkende mensen die je vaak spreekt 'begrijpt', ontstaat vaak de situatie dat je die stellingen en gevoelens overneemt.

Jaren geleden begon in ambtelijke kringen het idee te groeien dat pensioenfondsen in de toekomst wellicht onvoldoende middelen zouden hebben doordat het percentage pensioengerechtigden van de Nederlandse bevolking zou stijgen. Dat percentage is inderdaad gestegen en blijft ook nog een aantal jaren stijgen maar dat is niet de oorzaak van financiële tekorten van pensioenfondsen. Pensioenfondsen hebben helemaal geen financiële tekorten hoewel DNB en de

Staat die indruk wel wekken met hun onjuiste en te lage rekenrentes.

Ik zal mijn betoog zoveel mogelijk in normale taal naar voren brengen, niet in econometristentaal en al helemaal niet in de ondoorgrondelijke geheimtaal waarmee 'pensioenskundigen' onderling en met De Nederlandsche Bank (DNB) communiceren.

Nederland had van oudsher een superieur pensioenstelsel

Vaak lees je nog steeds dat Nederland het beste of een van de beste pensioenstelsels ter wereld heeft. Dat wás inderdaad het geval. Tot ongeveer 2008. Een pensioenstelsel dat indexatie onmogelijk maakt, kan toch moeilijk als het beste pensioen ter wereld worden beschouwd.

Met de uitdrukking *superieur Nederlands pensioenstelsel* wordt bedoeld op de structuur van private pensioenfondsen die pensioenpremies beleggen en het beleggingsrendement gebruiken om pensioenen uit te keren. Dit inderdaad superieure pensioenstelsel werd en wordt in andere Europese landen weinig toegepast, eigenlijk alleen in Groot-Brittannië. Er wordt overigens zelden aandacht besteed aan het feit dat Nederland sinds 1957 ook een superieur staatspensioen heeft: de AOW. Op basis van de AOW wordt zelfs aanzienlijk meer uitgekeerd dan door de private pensioenfondsen zoals het ABP en andere pensioenfondsen.

Mijn eerste boek *Het gaat uitstekend, over zwendel en wanbeleid in het Nederlandse bedrijfsleven* is in 1984 geschreven. De daarin beschreven zwendelpraktijken betroffen individuele ondernemingen, banken, accountantsfirma's, handelsmaatschappijen en beursgenoteerde ondernemin-

gen. Daarover kon je je nog vrolijk maken, mede doordat de beschreven praktijken van een afstand bekeken vaak wel een beetje doorzichtig waren en je je kon verbazen dat men dat vaak niet door had wanneer de zwendels reeds voltooid waren. Dat betrof namelijk geen lopende zaken maar een beschrijving van reeds voltooide zwendels.

Dit boek verschilt op belangrijke punten van mijn eerste boek. Dit boek handelt niet over gedragingen van private partijen maar over gedragingen van de Nederlandse Staat en de door haar benoemde toezichthouder DNB.

Deze zaak is veel ernstiger, niet alleen door de veel grotere schade waarom het nu gaat, maar doordat de benadeling van miljoenen pensioengerechtigden en miljoenen werknemers vandaag de dag nog steeds doorgaat. De toegebrachte schade groeit nog steeds. Hierna is beschreven op welke wijze de Staat met hulp van DNB haar burgers tot slachtoffer heeft gemaakt en nog steeds maakt. Maar eerst iets over de grootte van de schade.

Pensioengerechtigden én werkende deelnemers leiden schade door niet-indexatie.

Gedurende dertien jaar, van 2008 tot en met 2020, hebben de Nederlandse Staat en DNB pensioenindexatie vrijwel onmogelijk gemaakt. Daardoor hebben pensioengerechtigden en werknemers schade geleden. Weliswaar is het concrete inkomen van de deelnemers niet achteruitgegaan en leiden zij momenteel geen verlies aan contant inkomen maar de groei van hun pensioenvoorzieningen is door het niet indexeren negatief beïnvloed. De pensioenopbouw van deelnemers wordt met dezelfde percentages geïndexeerd als de

pensioenuitkeringen van pensioengerechtigden. De totale schade voor werknemers is zelfs groter doordat hun schade gedurende veel meer jaren aangroeit en zal doorgroeien. Daarbij moet wel aangetekend worden dat een groot deel van hun schade nog niet gerealiseerd is maar in de toekomst gerealiseerd zal worden.

Ook zijn er meer deelnemers dan pensioengerechtigden. De schade door niet-indexatie voor deelnemers kan op meer dan honderd miljard euro geschat worden. Dat lijkt veel maar beseft moet worden dat deelnemers deze schade voor een zeer groot deel pas over vele jaren, wanneer ze gepensioneerd zijn, in de eigen portemonnee voelen.

Onder de oude Pensioen- en spaarfondsenwet (psw) die tot 1 januari 2007 van kracht was mochten pensioenfondsen zelf hun rekenrente bepalen om de hoogte van hun pensioenvoorziening te berekenen, met een maximum van 4%. Onder de Pensioenwet die op 1 januari 2007 van kracht werd verloren pensioenfondsen het recht om zelf hun rekenrente te bepalen. In de volgende hoofdstukken wordt uiteengezet welke maatregelen door welke personen zijn uitgevoerd en op welke wijze die personen daarbij te werk zijn gegaan.

In hoofdstuk vier is beschreven hoe het toezicht op pensioenfondsen in handen kwam van een bank, iets dat in Europa geheel nieuw was. In hoofdstuk vijf beschrijf ik hoe De Nederlandsche Bank de pensioenindexatie ondermijnd heeft. Hoe de Staat indexatie onmogelijk heeft gemaakt kunt u in hoofdstuk zeven lezen. De wijze waarop de sociale partners in 2006 zijn misleid met de stelling dat indexatie ook in de nieuwe pensioenwet mogelijk zou zijn, kunt u in hoofdstuk acht lezen.

Misschien vraagt u zich af welk doel de Staat voor ogen had met het ontnemen van pensioenindexatie. De vraag *hoe* dat is gebeurd kan en zal ik hierna beantwoorden maar de vraag *waarom* de betreffende personen dit hebben gedaan is niet met zekerheid te beantwoorden.

Bij vragen over pensioenindexatie zijn drie zaken van belang. Dat zijn de hoogte van de pensioenvoorziening, de hoogte van de rekenrente en de dekkingsgraad.

Wat is een pensioenvoorziening?

Een pensioenvoorziening is een bedrag dat het pensioenfonds reserveert voor in de toekomst te betalen pensioenuitkeringen. Deze voorziening worden ook als *technische voorziening* aangeduid. Een technische voorziening toont de *huidige* waarde van het totaal van alle in de toekomst door het pensioenfonds uit te keren pensioenbedragen. De toekomstige pensioenuitkeringen worden niet voor de nominale bedragen in de balans opgenomen maar voor de *huidige* waardes. Die zijn kleiner dan de nominale bedragen.

Maar hoeveel kleiner? Dat is de vraag waar alles om draait. De 'huidige waarde' wordt berekend door de toekomstige pensioenuitkeringen tegen een bepaald percentage 'contant te maken'. Contant maken houdt in dat toekomstige uitkeringen voor een kleiner bedrag in de balans worden opgenomen. Contant maken wordt ook wel disconteren genoemd.

Wat is rekenrente?

De rekenrente is het percentage waarmee de toekomstige betalingen contant worden gemaakt. Wanneer je een bedrag een jaar lang met een rekenrente van 4% contant maakt, is

de contante waarde van dat bedrag een jaar later 96% van het oorspronkelijke bedrag. Wanneer je een rekenrente van 2% gebruikt is de contante waarde een jaar later 98% van het nominale bedrag. Wanneer je dit een aantal keer achter elkaar toepast groeit het verschil aanzienlijk. De gemiddelde looptijd van de huidige pensioenverplichtingen (de toekomstige pensioenuitkeringen) bij het ABP is ongeveer achttien jaar.

Wanneer je over achttien jaar €1 miljard moet betalen en dat bedrag contant maakt met een rekenrente van 4% is de contante waarde nu €467 miljoen. Maar wanneer je dit bedrag contant maakt met een rekenrente van 2% is de contante waarde nu €695 miljoen dus anderhalf keer zo groot. Hoe lager de rekenrente hoe groter de voorziening, dus hoe kleiner het eigen vermogen. De Staat en DNB sturen de indexatiemogelijkheid van pensioenfondsen sinds 1 januari 2007 voornamelijk met de hoogte van de rekenrente.

De keuze van de rekenrente is van doorslaggevende betekenis voor de grootte van de pensioenvoorziening dus ook voor de grootte van het eigen vermogen. Hoe lager de rekenrente, hoe kleiner het eigen vermogen, dus hoe minder geïndexeerd kan worden. Dat hoeft je Klaas Knot niet uit te leggen. De voorlichting van het parlement door de Staat met betrekking tot de indexatiemogelijkheden schiet nog extremer tekort. Bij de zeer uitgebreide behandeling van de Pensioenwet van 1 januari 2007 in de Tweede en de Eerste Kamer zijn de door de Staat en DNB verplichte rekenrentes en indexatiemogelijkheden niet eens aan de orde geweest!

Wat is de dekkingsgraad van een pensioenfonds?

De dekkingsgraad is: *waarde van de beleggingen gedeeld door waarde van de verplichtingen*. Wanneer de beleggingen precies even groot zijn als de pensioenvoorziening is de dekkingsgraad 100%. Wanneer de waarde van de beleggingen kleiner is dan de waarde van de pensioenvoorziening, is de dekkingsgraad kleiner dan 100%.

De Staat en DNB schrijven sinds 2007 een minimale dekkingsgraad voor. Wanneer de dekkingsgraad onder de minimale dekkingsgraad ligt mag het pensioenfonds niet indexeren.

Pensioenfondsen behalen niet elk jaar hetzelfde rendement op hun beleggingen. Wanneer effectenbeurzen instorten of andere politieke of economische rampen optreden, kan het zelfs voorkomen dat beleggingen in een bepaald jaar een (zeer) negatief rendement opleveren. Dat gebeurt zelden en wordt bovendien vrijwel altijd gevolgd door één of meer jaren met hoge beleggingsrendementen. Maar zelfs wanneer alle economische rampjaren sinds de oprichting van de Pensioen- en Verzekeringskamer (PVK) in 1954 worden meegerekend bedraagt het gemiddeld langjarig beleggingsrendement van Nederlandse pensioenfondsen gedurende de laatste tientallen jaren ca. 6,5% per jaar.

Sinds 1954 werd het toezicht op pensioenfondsen uitgeoefend door de PVK. Onder de toenmalige Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW) mochten pensioenfondsen zelf hun rekenrente kiezen, mits niet hoger dan 4%. Dit maximum van 4% was gebaseerd op langjarige ervaring waarbij het gemiddelde beleggingsrendement ca. 6,5% per jaar was dus

2% hoger dan de maximale rekenrente van 4%. Wanneer het langjarig gemiddelde beleggingsrendement 2% boven de rekenrente ligt, is het risico dat ooit op uitkeringen gekort moet worden al zeer klein. Wanneer het langjarig beleggingsrendement 2,5% boven de rekenrente ligt is het risico dat er iets fout gaat in de toekomst miniem. Alleen wanneer een pensioenfonds door het bestuur wordt leeggestolen, zoals eind jaren negentig bij Vie d'Or het geval was, of via vriendjes wordt leeggezogen zoals bij de Tilburgsche Hypotheekbank in de jaren 80 het geval was, kunnen gepensioneerden het slachtoffer worden. Doordat de PVK de maximale rekenrente op 4% had vastgesteld is er vrijwel nooit gekort.

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) publiceerde op 29 september 2004 een rapport over het in Nederland functionerende toezichtmodel. Daarbij is ook het functioneren van de Nederlandse toezichthouders beoordeeld. Het IMF oordeelt in haar rapportage positief over het Nederlandse financiële stelsel en stelt vast dat Nederland internationaal voorop loopt waar het gaat om de functionele taakverdeling tussen de prudentiële en de gedragsrechtelijke toezichthouders, dus tussen de financiële en gedragsrechtelijke toezichthouders PVK en AFM.

Met trots vermeldt DNB in haar jaarverslag 2004 op bladzijde 64: *Het IMF heeft het Nederlandse toezicht als goed beoordeeld.* DNB suggereert hiermee dat dit oordeel berust op door DNB uitgeoefend toezicht maar die suggestie is in strijd met de werkelijkheid. Dit positieve oordeel had betrekking

op het toezicht door de Pensioen- en Verzekeringskamer PVK. Let op de datum van het IMF-rapport. Dat is op 29 september 2004 geschreven. Het positieve oordeel had geen betrekking op door DNB uitgeoefend toezicht maar op door de PVK uitgeoefend toezicht.